

Complexul de industrie casnică textilă

Localitatea Târlungeni este situată la intersecția zonei colinare de sub masivul Ciucaș cu șesul Bârsei, pe partea dreaptă a râului Târlung, vatra satului fiind străbătută de o vale desprinsă din apa Târlungului.

Debitul bogat și constant al apei a făcut posibilă construirea, a numeroase instalații tehnice țărănești – în registrele Primăriei din secolul al XIX-lea și în memoria colectivă păstrându-se un număr de 18 instalații – mori, gater, pive.

Cantitatea însemnată de lână, avută la dispoziție de săceleni datorită practicării păstoritului transhumant, a determinat dezvoltarea unei puternice industrii casnice textile, care, la rândul ei, a favorizat existența în zonă a acestor instalații.

În anul 1900 s-a așezat pe locul numit "La Pod", cumpărat de la Primăria localității Târlungeni, pe Strada Horea nr.850, Ștefan Beșchea care a trăit între anii 1865-1935. El a venit din Subobrej-Satulung, dintr-un "neam de meșteri bogați și pricepuți în meserie". Și-a construit aici, pe lângă casă, mai întâi o piuă cu ciocane și o vâltoare, apoi un teasc de călcat dimia, fiind în momentul cercetărilor de teren, singurul complex de finisare și prelucrare a țesăturilor de lână din zonă.

Exploatarea complexului și practicarea meșteșugului au fost făcute exclusiv în cadrul familiei prin transmiterea lor din generație în generație.

Pe Ștefan Beșchea l-a urmat ca proprietar și continuator în meșteșug, fiul său, Ștefan Beșchea junior, care a trăit între anii 1900-1958, apoi a preluat meșteșugul, fiica acestuia, Maria Beșchea, care a trăit între anii 1932-2001 și soțul ei, Alexe Beșchea.

Construcția de adăpostire a instalațiilor a făcut parte dintr-un ansamblu arhitectonic, aferent casei de locuit, suferind adaptări ulterioare.

Amenajările hidrotehnice exterioare practic nu mai există – inițial ele au constat din iazul propriu-zis cu jgheburile de dirijare a apei spre vâltoare și roata cu cupe care acționa piuă.

Piuă este compusă dintr-un ax masiv din lemn de ștejar care pune în mișcare în mod ritmic, ciocanele masive. Un alt element important al pivei este reprezentat de oală, un tip de covată, în care se puneau țesăturile din lână, care se îngroșau și se îndesau prin procesul de batere cu ciocanele într-un mediu umed și cald.

Timpul de batere a dimiei, era în funcție de solicitările clienților, calitatea ei, mai mult sau mai puțin îngroșată, era însemnată pe fiecare bucată de țesătură.

Dimia, după ce era scoasă de la piuă și uscată pe prăjini întinse în curte, se pune la teasc pentru a fi călcată și presată.

În spațiul de adăpostire, pe lângă teasc, se află cuptorul în care se introduc plăcile de fontă pentru a fi încălzite la temperaturi ridicate, masa de lucru, raftul din lemn pentru depozitarea stofelor și a cartoanelor.

Mai multe straturi de țesătură erau așezate între cartoane și acestea la rândul lor erau puse pe un blat, numit în limbajul meșterului "o masă"; cinci sau șase astfel de mese se așezau una peste alta, având între ele foi de tablă și plăci de fontă înroșite în foc.

În funcție de cantitatea de material textil supusă procesului de presare, deasupra "meselor" se așezau, în piramidă, "dulapi" din stejar.

Principiul de funcționare a teascului consta în acționarea șurubului prin învârtire spre "mesele" astfel așezate, la început manual, ulterior cu o prăjină lungă.

Șurubul este fixat pe o traversă mobilă între doi montanți verticali din lemn de stejar.

La partea inferioară a șurubului este fixată placa de presare, confecționată din lemn, egală cu lățimea unei "mese".

Țesăturile din lână erau lăsate la presat timp de 24 de ore, după care erau scoase, rulate și așezate pe raft pentru a fi înapoiate clienților.

Totdeauna s-a lucrat pe bază de programare, contravaloarea prestației percepuându-se în bani. În anul 1994, de pildă, când piua și teascul și-au încetat activitatea, taxa era de 300 de lei pentru un metru de stofă presată.

De-a lungul celor aproape 100 de ani de funcționare acest complex a deservit atât satele săcelene cât și localitățile: Budila, Teliu, Mărcuș, Dobârlău, până spre Buzău.

În anul 1999, teascul de călcat dimia a fost achiziționat de Muzeul de Etnografie Brașov și transferat la Muzeul Etnografic Săcele, unde, după efectuarea operațiilor de conservare și restaurare necesare, a fost remontat în expoziția permanentă deschisă publicului în octombrie 2000.

Lista ilustrațiilor:

1. Maria și Alexe Beșchea pregătind dimia pentru a fi presată;
2. Cuptorul folosit pentru încălzirea plăcilor de fontă;
3. Așezarea alternativă a foilor de tablă și a plăcilor de fontă;
4. Acționarea manuală a șurubului cu rolul de a presa țesătura;
5. Teascul de călcat dimia remontat în expoziția permanentă a Muzeului Etnografic Săcele.

Teascul de călcat stofa

Teascul de călcat a făcut parte dintr-un complex de prelucrare a țesăturilor din lână – alături de vâltoare și pua cu ciocane – situat pe valea Târlungului, caracterizată prin prezența instalațiilor tehnice țărănești acționate de forța apei.

Primul proprietar și constructorul complexului a fost Ștefan Beșchea (1865–1935), cunoscut de localnici ca “neam de meșteri bogați și pricepuți în meserie”, venit din Satlung. I-a continuat meșteșugul fiul său Ștefan Beșchea (1900–1958), apoi fiica acestuia, Maria Beșchea (1932–2000).

Teascul se înscrie în tipologia instalațiilor tehnice tradiționale pentru finisarea țesăturilor țărănești din lână în special a dimiei, ulterior a stofelor. Principiul de funcționare constă în acționarea manuală a unui șurub fixat pe doi montați verticali din lemn de stejar și o traversă mobilă care permite manevrarea șurubului. Acesta, inițial confecționat din lemn, înlocuit din fier, are rolul de a presa straturile de țesătură așezate între cartoane și plăci de fontă încălzite în prealabil într-un cuptor.

Construit în 1895, teascul de călcat stofă a funcționat până în anul 1993 și a deservit atât satele săcelene cât și Budila, Teliu, Mărcuș, Dobârlău până spre Buzău.

Resumé

La presse à repasser a fait partie d'un ensemble de transformation du lainage - à côté de l'installation nommée remous et le moulin à foulon avec du marteaux - situé dans la vallée du Târlung et caractérisé par la présence des installations techniques paysannes mise en mouvement par la force de l'eau.

Le premier propriétaire et aussi le constructeur de l'ensemble a été Ștefan Beșchea (1865-1935), qui était connu par les autres habitants comme venu d'une "famille des ouvriers qualifiés riches et connaisseurs de leur métier", il était originaire du Satlung. Il a été poursuivi dans sa métier par son fils Ștefan Beșchea (1900-1958), et après par la fille de celui-là Maria Beșchea (1932-2000).

La presse à repasser fait partie de la typologie des installations techniques traditionnelles pour le finissage du lainage paysanne et en particulier de la bure blanche et après les étoffes. Le principe du fonctionnement est basé par la mise en mouvement manuel d'une vis fixée sur deux montages verticaux en bois de chêne et d'une traverse mobile qui permet la manœuvre de la vis. Celle-là, initialement confectionnée en bois, remplacé par le fer, a le rôle de presser les couches du lainage posées entre cartons et plaques en fonte déjà chauffées dans un fourneau.

Construite en 1895, la presse à repasser l'étoffe a fonctionné jusqu'à 1993 pour servir les villages de la région du Săcele et aussi Budila, Teliu, Mărcuș, Dobârlău, jusqu'à Buzău.

